Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
L. MEDINA
представено на 9 януари 2025 година [1]

Дело C-665/23

IL
срещу
Veracash SAS

(Преюдициално запитване, отправено от Cour de cassation (Касационен съд, Франция)

„Преюдициално запитване — Платежни услуги във вътрешния пазар — Директива 2007/64/ЕО — Неразрешени платежни трансакции — Уведомяване за неразрешени платежни трансакции — Срок за уведомяване — Закъснение за уведомяване, което не е умишлено или поради груба небрежност — Задължение на доставчика на платежни услуги да възстанови сумата — Отговорност на платеца за неразрешени платежни трансакции“

I. Въведение

1. Настоящото дело се отнася до някои аспекти на отговорността за неразрешени трансакции, предвидена в Директива 2007/64/ЕО [2]. С него се поставя въпросът за взаимовръзката между разпоредбите на тази директива, които уреждат по-специално задължението на платеца да уведоми своевременно за всяка неразрешена трансакция, и последиците от неизпълнението на това задължение, когато неразрешената трансакция е резултат от непозволена употреба на платежен инструмент. След постановяването на решение CRCAM [3] настоящото дело предоставя на Съда нова възможност да разгледа равновесието, което следва да се постигне между интересите на платеца и тези на доставчика на платежни услуги.

[1] Език на оригиналния текст: английски.

[2] Директива на Европейския парламент и на Съвета от 13 ноември 2007 година относно платежните услуги във вътрешния пазар, за изменение на директиви 97/7/ЕО, 2002/65/ЕО, 2005/60/ЕО и 2006/48/ЕО и за отмяна на Директива 97/5/ЕО (ОВ L 319, 2007 г., стр. 1). Тя е отменена и заменена с Директива (ЕС) 2015/2366 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 година за платежните услуги във вътрешния пазар, за изменение на директиви 2002/65/ЕО, 2009/110/ЕО и 2013/36/ЕС и Регламент (ЕС) № 1093/2010 и за отмяна на Директива 2007/64/ЕО (ОВ L 337, 2015 г., стр. 35). С оглед на фактите в главното производство и както също посочва запитващата юрисдикция, настоящото дело се урежда от Директива 2007/64.

[3] Решение от 2 септември 2021 г. (C-337/20, EU:C:2021:671; наричано по-нататък „решение CRCAM“).

II. Правен контекст

A. Право на Европейския съюз

2. Член 56 от Директива 2007/64, озаглавен „Задължения на ползвателя на платежни услуги по отношение на платежните инструменти“, предвижда в параграф 1:

„Ползвателят на платежни услуги, който има право да използва определен платежен инструмент, има следните задължения:

а) да използва платежния инструмент в съответствие с условията за неговото издаване и използване; и

б) да уведоми своевременно доставчика на платежни услуги или образуванието, посочено от последния, ако научи за загуба, кражба, присвояване или неразрешена употреба на платежния инструмент“.

3. Съгласно член 58 от Директива 2007/64, озаглавен „Уведомяване за неразрешени или неточно изпълнени платежни трансакции“:

„Доставчикът на платежни услуги коригира платежната трансакция единствено ако ползвателят на платежни услуги го уведоми своевременно, че е установил неразрешена или неточно изпълнена платежна трансакция, която поражда възможност за предявяване на правата му, включително и по смисъла на член 75, и не по-късно от 13 месеца след датата на задължаване на сметката, освен ако, когато е приложимо, доставчикът на платежни услуги не е предоставил или осигурил на разположение информацията за тази платежна трансакция в съответствие с дял III“.

4. Член 60 от Директива 2007/64, озаглавен „Отговорност на доставчика на платежни услуги за неразрешени платежни трансакции“, предвижда в параграф 1:

„Без да се засягат разпоредбите на член 58, държавите членки гарантират, че в случай на неразрешена платежна трансакция доставчикът на платежни услуги на платеца незабавно възстановява на платеца сумата на неразрешената платежна трансакция и, където е приложимо, възстановява задължената платежна сметка в положението, в което тя би била, ако не е била изпълнена неразрешената платежна трансакция“.

5. Член 61 от Директива 2007/64, озаглавен „Отговорност на платеца за неразрешена платежна трансакция“, гласи:

„1. Чрез дерогация от разпоредбите на член 60 платецът понася загубите, свързани с всички неразрешени платежни трансакции в максимален размер до 150 EUR, произтичащи от използване на изгубен или откраднат платежен инструмент или от незаконно присвояване на платежен инструмент, когато платецът не е успял да запази персонализираните защитни характеристики.

2. Платецът понася всички загуби, свързани с неразрешени платежни трансакции, ако ги е причинил чрез измама или с неизпълнението на едно или повече от задълженията му по член 56 умишлено или поради груба небрежност. В такива случаи не се прилага максималният размер по параграф 1 от настоящия член.

3. Когато платецът не е действал чрез измама, нито е допуснал умишлено неизпълнение на задълженията си по член 56, държавите членки могат да ограничат отговорността по параграфи 1 и 2 от настоящия член, като отчетат по-специално естеството на персонализираните защитни характеристики на платежния инструмент и обстоятелствата, при които той е загубен, откраднат или незаконно присвоен.

4. Платецът не понася никакви имуществени последици, произтичащи от използване на загубен, откраднат или незаконно присвоен платежен инструмент за разплащане след уведомление в съответствие с член 56, параграф 1, буква б), с изключение на случаите, когато платецът е действал чрез измама.

[…]“.

Б. Национално право

6. Директива 2007/64/ЕО е транспонирана в националното право с Ordonnance nº 2009-866 du 15 juillet 2009 relative aux conditions régissant la fourniture de services de paiement et portant création des établissements de paiement (Наредба-закон № 2009-866 от 15 юли 2009 г. относно условията за предоставяне на платежни услуги и за създаване на платежни институции), с която в приложимия в главното производство Code monétaire et financier (Паричен и финансов кодекс) по-специално са добавени членове L. 133-17, L. 133-18, L. 133-19 и L. 133-24.

7. Съгласно член L. 133-17(I) от Паричния и финансов кодекс, „[а]ко научи за загуба, кражба, присвояване или неразрешена употреба на платежния инструмент или на свързаните с него данни, ползвателят на платежни услуги уведомява своевременно доставчика на платежни услуги или образуванието, посочено от последния, с цел блокиране на платежния инструмент“.

8. Съгласно член L. 133-18 от този кодекс:

„В случай на неразрешена платежна трансакция, за която ползвателят е уведомил съгласно предвидените в член L. 133-24 условия, доставчикът на платежни услуги на платеца незабавно възстановява на платеца сумата по неразрешената платежна трансакция и когато е приложимо, възстановява задължената сметка в състоянието, в което би се намирала, ако не беше изпълнена неразрешената платежна трансакция.

Платецът и неговият доставчик на платежни услуги могат да предвидят в договора допълнително обезщетение“.

9. Съгласно член L. 133-19 от този кодекс:

„I. В случай на неразрешена платежна трансакция, извършена вследствие на загуба или кражба на платежния инструмент, платецът понася, преди уведомяването по член L. 133-17, свързаните с използването на този инструмент загуби в максимален размер до 150 евро.

Платецът обаче не носи отговорност в случай на неразрешена платежна трансакция, извършена без използване на персонализираните защитни характеристики.

II. Платецът не носи отговорност, ако неразрешената платежна трансакция е извършена без негово знание чрез незаконно присвояване на платежния инструмент или свързаните с него данни.

Той не носи отговорност и в случай на подправяне на платежния инструмент, ако към момента на неразрешената платежна трансакция е разполагал с него.

III. Платецът не понася никакви финансови последици, ако доставчикът на платежни услуги не предостави подходящи начини за уведомление по смисъла на член L. 133-17 с цел блокиране на платежния инструмент, освен когато е действал чрез измама.

IV. Платецът понася всички загуби, свързани с неразрешени платежни операции, ако ги е причинил чрез измама или ако умишлено или поради груба небрежност не е изпълнил задълженията по членове L. 133-16 и L. 133-17“.

10. Накрая, съгласно член L. 133-24 от посочения кодекс:

„За всяка неразрешена или неточно изпълнена платежна трансакция ползвателят на платежни услуги уведомява своя доставчик на платежни услуги своевременно и не по-късно от 13 месеца след датата на задължаване на сметката, като в противен случай правото на възстановяване се преклудира, освен ако доставчикът на платежни услуги е пропуснал да предостави или осигури на разположение на ползвателя информацията за тази платежна трансакция в съответствие с глава IV, дял 1 от книга III.

Освен в случаите, когато ползвателят е физическо лице, което не действа с търговска или професионална цел, страните могат да решат да се отклонят от разпоредбите на този член“.

III. Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

11. IL открива депозитна сметка в злато в дружеството Veracash SAS. На 24 март 2017 г. Veracash изпраща на адреса на IL нова дебитна карта. IL твърди, че нито е поискал, нито е получил тази карта и че от 30 март до 17 май 2017 г. от сметката му ежедневно са извършвани неразрешени от него тегления. IL предявява иск срещу Veracash пред Tribunal de grande instance d’Évry[4] (Първоинстанционен съд Еври, Франция) за възстановяване на сумите и за обезщетение за вреди.

12. Тъй като искът му е частично отхвърлен в първоинстанционното производство, IL подава въззивна жалба пред Cour d’appel de Paris (Апелативен съд Париж, Франция). С решение от 3 януари 2022 г. жалбата му е отхвърлена, по-специално на основание, че не е можел да се позове на член L. 133-18 от Паричния и финансов кодекс, тъй като не е уведомил „незабавно“[5] и „своевременно“ дружеството Veracash за спорните трансакции. Тази констатация се основава на факта, че IL е изпратил на Veracash формуляр за оспорване на трансакция на 23 май 2017 г., тоест близо два месеца след първото оспорвано теглене.

[4] Преименуван на 1 януари 2020 г. на „Tribunal judiciaire d’Évry“ (Съд на Еври, Франция).

[5] Позоваването в това решение на задължението за „незабавно“ уведомяване за трансакцията вероятно се дължи на включването на този термин в общите условия за използване на картата „Veracard“, възпроизведени в посоченото решение.

13. IL подава касационна жалба пред Cour de cassation (Касационен съд, Франция), който е запитващата юрисдикция. Той изтъква две основания в подкрепа на жалбата. С първата част на второто основание[6] IL твърди, че като се е произнесъл по съответния начин, Cour d'appel de Paris (Апелативен съд Париж) не е взел предвид обстоятелството, че платецът разполага с 13 месеца от датата на задължаване на сметката, за да уведоми за трансакцията, и по този начин е нарушил член L. 133-24 от Паричния и финансов кодекс, приложим в главното производство.

14. Запитващата юрисдикция уточнява, че изходът на спора зависи от това дали доставчикът на платежни услуги може да откаже да възстанови сумата по неразрешена трансакция, когато платецът, макар да е уведомил за тази трансакция в срок от 13 месеца, считано от датата на задължаване на сметката, се е забавил да го направи, без това забавяне да е било умишлено или да се дължи на груба небрежност от негова страна.

15. По този въпрос страните в главното производство са на различни позиции. IL, жалбоподател в главното производство, поддържа главно, че ползвателят на платежна услуга разполага с 13 месеца, считано от датата на дебитното задължаване по сметката, за да подаде сигнал за неразрешената трансакция. Veracash, ответник в главното производство, отговаря, че като е задължил в член L. 133-24 от Паричния и финансов кодекс ползвателя да съобщи своевременно за неразрешена трансакция и в срок от 13 месеца, законодателят е имал намерение да предвиди двоен срок, като срокът от 13 месеца е краен срок. Ответникът добавя, че структурата на тази разпоредба предполага от ползвателя на услугата да се изисква, щом забележи нередност, да реагира незабавно, като уведоми за нея своя доставчик.

16. Запитващата юрисдикция счита, че въз основа на буквално тълкуване на член 58 от Директива 2007/64 може да се приеме, както прави Cour d'appel de Paris (Апелативен съд Париж), че доставчикът на платежни услуги има право да откаже да възстанови сума по неразрешена платежна трансакция, само защото ползвателят на платежната услуга го е уведомил със забавяне, макар да го е направил в срока от 13 месеца.

17. Според запитващата юрисдикция това тълкуване обаче изглежда трудно съвместимо с член 61, параграф 2 от Директива 2007/64. От тази разпоредба следва, че платецът се лишава от правото си на възстановяване на средствата по-специално само ако не е изпълнил умишлено или поради груба небрежност едно или повече от задълженията си по член 56 от същата директива, сред които е задължението да уведоми своевременно доставчика на платежни услуги за загуба, кражба, присвояване или неразрешена употреба на платежния инструмент.

18. Запитващата юрисдикция отбелязва, че когато е тълкувал член 58 от Директива 2007/64 в своето решение CRCAM, Съдът не е трябвало да се произнася по последиците от неизпълнението от страна на платеца на задължението за своевременно информиране на доставчика на платежни услуги за неразрешена трансакция.

[6] Преюдициалното запитване се отнася само до първата част на второто основание за обжалване.

19. Макар запитващата юрисдикция да осъзнава необходимостта от насърчаване на платеца да прояви дължимата грижа, за да уведоми доставчика на платежни услуги, тя все пак счита, че с оглед на член 61, параграф 2 от Директива 2007/64 законодателят на Съюза не е искал да санкционира всяко закъснение, независимо от обстоятелствата, като лиши напълно платеца от правото на възстановяване на средствата.

20. Според запитващата юрисдикция платецът трябва да бъде лишен от правото на възстановяване на свързаните с неразрешени трансакции загуби, които са могли да бъдат предотвратени чрез своевременно уведомяване, само ако закъснялото уведомяване е умишлено или поради груба небрежност от негова страна.

21. С оглед на гореизложеното Cour de cassation (Касационен съд) решава да спре производството и да отправи до Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли членове 56, 58, 60 и 61 от [Директива 2007/64] да се тълкуват в смисъл, че платецът се лишава от правото на възстановяване на сумата по неразрешена трансакция, ако не е уведомил своевременно доставчика на платежни услуги за неразрешената платежна трансакция, въпреки че го е направил в срок от тринадесет месеца от датата на задължаване на сметката?

2) При утвърдителен отговор на първия въпрос, обусловено ли е лишаването на платеца от правото на възстановяване на средствата от обстоятелството, че закъснялото уведомяване е умишлено или поради груба небрежност от страна на платеца?

3) При утвърдителен отговор на първия въпрос, лишава ли се платецът от правото на възстановяване на средствата по всички неразрешени трансакции или само по тези, които са могли да бъдат предотвратени, ако уведомяването е било своевременно?“.

22. Писмени становища представят Veracash, чешкото и френското правителство и Европейската комисия.

IV. Анализ

A. По първия въпрос

23. С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 58 от Директива 2007/64 във връзка с членове 56, 60 и 61 от нея трябва да се тълкува в смисъл, че платецът се лишава от правото на възстановяване на сумата по неразрешена трансакция, ако не е уведомил своевременно доставчика на платежни услуги за тази трансакция, въпреки че го е направил в срок от 13 месеца от датата на задължаване на сметката.

24. За да отговоря на този въпрос, най-напред ще направя общ преглед на разпоредбите, уреждащи договорните задължения на страните по отношение на платежните инструменти и неразрешените платежни трансакции, както и на правилата относно отговорността за

загуби, произтичащи от неразрешени трансакции[7]. След това ще направя някои уточнения относно взаимовръзката между задълженията за уведомяване от страна на платеца.

1. Договорните задължения на страните и отговорността за загуби, произтичащи от неразрешени трансакции

25. Най-общо, възможно е да се обособят две групи разпоредби, относими към главното производство. Членове 56 и 57 от Директива 2007/64 установяват договорните задължения на ползвателя на платежни услуги[8] и на доставчика на платежни услуги[9] по отношение на платежните инструменти. Членове 58—61 от тази директива се отнасят до неразрешените платежни трансакции, като обхващат задължението за уведомяване от страна на ползвателя на платежни услуги, тежестта на доказване и отговорността на всяка от страните.

26. Член 56 урежда договорните задължения на ползвателя на платежни услуги по отношение на платежните инструменти. Така ползвателят на платежни услуги е длъжен да използва платежния инструмент в съответствие с предвидените условия, да запази персонализираните защитни характеристики на платежния инструмент и да уведоми своевременно доставчика на платежни услуги, ако научи за загуба, кражба, присвояване или неразрешена употреба на платежния инструмент.

27. От своя страна доставчикът на платежни услуги, в съответствие с член 57, параграф 1, букви а) и б), трябва по-специално да гарантира, че персонализираните защитни характеристики на платежния инструмент са достъпни само за ползвателя на платежни услуги, и да се въздържа от изпращане на платежен инструмент, за който няма постъпило искане, освен когато предходен платежен инструмент трябва да се подмени. Освен това, в съответствие с член 57, параграф 1, буква в), доставчикът на платежни услуги трябва да гарантира, че по всяко време са налице подходящи способи, позволяващи на ползвателя на платежни услуги да извърши уведомлението по член 56, параграф 1, буква б) в случай на загуба, кражба, присвояване или неразрешена употреба на платежния инструмент. Накрая, съгласно член 57, параграф 1, буква г) доставчикът на платежни услуги трябва да предотвратява всяко използване на платежния инструмент, след като е направено уведомлението.

28. Член 58 се отнася по-специално[10] до неразрешените платежни трансакции[11]. Тази разпоредба възлага на ползвателя на платежни услуги общо задължение за уведомяване като предпоставка за коригиране от доставчика на платежни услуги[12]. Ползвателят на платежни услуги трябва да уведоми доставчика на платежни услуги „своевременно, че е установил неразрешена […] платежна трансакция, която поражда възможност за

7 Вж. *Mavromati*, D. The Law of Payment Services in the EU: The EC Directive on Payment Services in the Internal Market. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2008, p. 220 sq.

8 Съгласно член 4, точка 10 от Директива 2007/64 „ползвател на платежни услуги“ означава физическо или юридическо лице, което се ползва от платежната услуга в качеството си на платец или получател или и в двете си качества. Понятията „платец“ и „получател“ са определени в точки 7 и 8 от този член.

9 Съгласно определението в член 4, точка 9 от Директива 2007/64.

10 Тази разпоредба обхваща и „неточно изпълнени платежни трансакции“. Като се има предвид, че главното производство се отнася за трансакции, които не са разрешени от платеца, а не за такива, които не съответстват на указанията на платеца, ще съсредоточа анализа си върху положението на неразрешените платежни трансакции.

11 Обстоятелствата, при които платежната трансакция следва да се счита за неразрешена, са посочени в член 54 от Директива 2007/64.

12 Вж. в този смисъл решение CRCAM (т. 33).

предявяване на правата му […], и не по-късно от 13 месеца след датата на задължаване на сметката“. Изключение от това задължение се допуска единствено когато доставчикът на платежни услуги не е предоставил или осигурил на разположение информацията за тази платежна трансакция в съответствие с дял III от Директива 2007/64.

29. Член 59 от тази директива включва в режима на отговорност поради неразрешени трансакции разпоредби относно тежестта на доказване, които благоприятстват ползвателя на платежни услуги. По същество тежестта на доказване се носи от доставчика на платежни услуги, който трябва да докаже, че сделката е установена, точно регистрирана и осчетоводена [13].

30. На практика, след като уведомлението по член 58 от Директива 2007/64 е направено в предвидения за него срок, режимът на доказване по член 59 води до задължение за доставчика на платежни услуги да възстанови незабавно сумите в съответствие с член 60, параграф 1 от същата директива [14].

31. Член 61 урежда отговорността на платеца в конкретния случай, в който загубите, свързани с неразрешена трансакция, произтичат от използване на изгубен или откраднат платежен инструмент или от незаконно присвояване на платежен инструмент. От параграф 1 от този член следва, че отговорността на платеца за неразрешените трансакции е ограничена до максималния размер от 150 евро [15]. Отговорността на платеца обаче е неограничена, когато той е действал чрез измама или не е изпълнил едно или повече от задълженията си по член 56 (включително задължението да уведоми за загубата, кражбата, присвояването или неразрешената употреба на платежния инструмент) умишлено или поради груба небрежност. От член 61, параграф 4 следва, че платецът не понася никакви имуществени последици след уведомлението за загуба, кражба или присвояване на платежния инструмент, с изключение на случаите, когато е действал чрез измама.

2. Взаимовръзката между задълженията на платеца за уведомяване

32. От представената по-горе правна уредба следва, че ползвателят има общо задължение за полагане на грижа по отношение на платежния инструмент. Задължението за уведомяване е конкретно проявление на задължението за полагане на грижа [16]. Това задължение заема централно място в контекста на режима на отговорност за неразрешени трансакции, изпълнявайки функцията на „*критерий*“ за разпределянето на отговорността между платеца и доставчика на услуги в случай на неразрешени трансакции [17].

33. Могат да се установят поне три хипотези, в които за ползвателя възниква задължение за уведомяване.

[13] Решение CRCAM (т. 40).

[14] Пак там.

[15] Вж. *Geva*, B. The EU payment services directive: An outsider's view. — Yearbook of European Law, vol. 28, No 1, 2009, 177—215, на стр. 200, където се посочва, че тази ограничена отговорност съществува дори когато у платеца липсва вина и той не знае за обстоятелствата, които изискват уведомяване по член 56 от Директива 2007/64.

[16] Вж. *Bourguignon*, C. L'utilisateur dans la nouvelle loi sur les services de paiement: entre protection et responsabilisation. — In: Jacquemin, H., B. Michaux, C. Bourguignon. Actualités en droit du numérique. Limal: Anthemis, 2019, 153—215, на стр. 206.

[17] Пак там, стр. 207, където задължението за уведомяване се определя като „curseur de la direction des responsabilité […]“. В същия ред на мисли вж. *Guimarães*, M. R., R. Steennot. Allocation of liability in case of payment fraud: who bears the risk of innovation: A comparison of Belgian and Portuguese law in the context of PSD2. — European Review of Private Law. Kluwer Law International, 2022, vol. 30, No 1, 29—72, на стр. 46, според които „евентуалната причинно-следствена връзка между поведението [на ползвателя] и неразрешените платежни трансакции приключва с уведомлението“.

34. Първата хипотеза е налице, когато ползвателят научи за загуба, кражба, присвояване или неразрешена употреба на платежния инструмент. В такъв случай член 56, параграф 1, буква б) от Директива 2007/64 задължава ползвателя на платежни услуги да уведоми своевременно доставчика на услуги. Целта на това уведомяване, както е видно от член 57, параграф 1, буква г) от тази директива във връзка със съображение 32 от нея, е да се даде възможност на доставчика на платежни услуги да блокира платежния инструмент и да предотврати последваща неразрешена употреба.

35. Втората хипотеза е налице, когато ползвателят научи за неразрешена трансакция. В такъв случай съгласно член 58 от тази директива ползвателят трябва своевременно да уведоми доставчика на платежни услуги, за да бъде коригирана неразрешената трансакция. Целта на задължението за уведомяване по този член е да се даде възможност на платеца да оспори неразрешената трансакция и да получи възстановяване на средствата по нея.

36. Докато член 56, параграф 1, буква б) има *превантивна функция*, тъй като позволява да се блокира платежният инструмент, и предотвратява риска от неразрешени трансакции, член 58 има основно *компенсаторна функция*, тъй като позволява възстановяването на средствата по неразрешената трансакция [18].

37. Третата хипотеза е налице, когато предходните две настъпят (почти) *едновременно*. Както Комисията правилно отбелязва в писменото си становище, след загуба, кражба, присвояване или неразрешена употреба на платежния инструмент може да последва неразрешена трансакция, какъвто, изглежда, е и случаят в главното производство. При това положение задълженията за уведомяване, произтичащи от член 56, параграф 1, буква б) и член 58, трябва да се прилагат *съгласувано*. За да се осигури съгласуваност, следва да се счита, че уведомяването за неразрешена трансакция (и оспорването ѝ) по член 58 *включва* уведомяването по член 56, параграф 1, буква б). В такива случаи уведомяването за неразрешената трансакция има както превантивна, така и компенсаторна функция и замества уведомяването по член 56 [19].

3. Срокът за уведомяване съгласно член 58 от Директива 2007/64

38. Член 58 от Директива 2007/64 изисква платецът да изпълни задължението си за уведомяване на доставчика на платежни услуги в определен срок. За да бъде коригирана платежната трансакция, доставчикът трябва да бъде уведомен „своевременно, че е [установена] неразрешена […] платежна трансакция […], и не по-късно от 13 месеца след датата на задължаване на сметката“.

39. Проблемът, повдигнат с първия въпрос, е дали закъснялото уведомяване лишава ползвателя на платежни услуги от правото да получи коригиране, дори когато уведомяването се извършва в рамките на 13 месеца след датата на задължаване на сметката. Отговорът на този въпрос зависи от това дали задължението за „своевременно“ уведомяване при научаване за неразрешена трансакция е отделно и самостоятелно условие, което се прилага *кумулативно* със задължението за уведомяване в срок от 13 месеца, считано от датата на задължаване на сметката.

[18] *Torck*, S. Délai de contestation des opérations de paiement non autorisées: renvoi préjudiciel de la Cour de Cassation. — Revue de droit bancaire et financier, nº 2, 2024, коментар 28.

[19] Пак там; Torck, S. отбелязва, че оспорването на основание член 58 замества уведомяването по член 56, което става безпредметно поради обстоятелствата („la contestation fondée sur l'article 58 prend le relais du signalement fondé sur l'article 56, rendu inefficace par les circonstances“).

40. Съгласно постоянната съдебна практика, с оглед на тълкуването на разпоредба от правото на Съюза следва да се вземат предвид не само нейният текст, но и контекстът, в който тя се вписва, и целите на правната уредба, от която тя е част. Генезисът на разпоредбата от правото на Съюза също може да разкрие обстоятелства, които са релевантни за нейното тълкуване [20].

41. Що се отнася, на първо място, до текста на член 58, в самото начало следва да се отбележи, че времевите условия за уведомяването са свързани с израза „*и не по-късно от*“. Този израз, изглежда, подсказва, че член 58 предвижда две отделни условия, които трябва да бъдат изпълнени, за да възникне правото на коригиране.

42. Освен това двете времеви условия се различават по естество и обхват.

43. Що се отнася до „своевременно[то]“ уведомяване, следва да се отбележи, че Директива 2007/64 не дава определение на този израз [21]. Както по същество изтъква френското правителство, в зависимост от текста на съответния език този израз може да се тълкува в смисъл, че подчертава незабавния характер на уведомяването [22] или прекомерно дългия характер на забавянето [23].

44. Въпреки различните нюанси в текстовете на отделните езици се налага изводът, че в член 58 не се има предвид *незабавно* действие. Това предполага известна свобода при преценката за бързина на реакцията на платеца във всеки конкретен случай. Следователно платецът трябва да действа възможно най-скоро с оглед на обстоятелствата. Във всеки случай, не може да се приеме, че платецът е закъснял, ако всъщност не е знаел за събитието, което е довело до извършването на неразрешената трансакция [24].

45. Съображение 31 от Директива 2007/64 потвърждава това тълкуване, като се посочва, че ползвателят на платежни услуги следва да информира „[възможно най-скоро]“ доставчика на платежни услуги за всяко оспорване, свързано с предполагаеми неразрешени трансакции.

46. В светлината на съображение 31 думата „своевременно“ трябва да се разбира в смисъл, че ползвателят на платежни услуги е длъжен да действа *бързо*, което, както по същество отбелязва Комисията, следва да се преценява *с оглед на обстоятелствата*.

47. Необходимостта да се вземат предвид обстоятелствата във всеки конкретен случай, показва, както по същество поддържа чешкото правителство, че изискването за „своевременно“ уведомяване е *субективно*. Субективният му характер произтича и от отправната точка, а именно знанието за неразрешената трансакция.

[20] Решение CRCAM (т. 31 и цитираната съдебна практика).

[21] В становището си френското правителство представя анализ на думата „своевременно“, като взема предвид задълженията на Комисията и на държавите членки, произтичащи от други актове от правото на Съюза. Считам обаче, че разликите между институция на Съюза или орган на държава членка и частно лице, какъвто е платецът, изключват всякаква аналогия.

[22] Изглежда, това се отнася за текстовете на френски („sans tarder“), нидерландски („onverwijld“), немски („unverzüglich“), гръцки („αμελλητί“) и италиански („senza indugio“) език.

[23] Изглежда, това се отнася за текстовете на английски („without undue delay“), испански („sin tardanza injustificada“) и латвийски („bez liekas kavēšanās“) език.

[24] Вж. *Storck*, M. et al. Code Monétaire et Financier. Annoté et commenté. 14. ed. Paris: Dalloz, 2024, p. 170, и *Hennard*, G. Loi sur les services de paiement: l'exécution des opérations de paiement — Responsabilités en cas d'inexécution ou d'exécution incorrecte des opérations de paiement. — In: Betalingsdiensten / Services de paiement. 1. ed. Bruxelles: Intersentia, 2011, 137—194, на стр. 172.

48. За разлика от това субективно времево условие, условието за извършване на уведомяването не по-късно от 13 месеца след датата на задължаване на сметката е обективно условие. Действително изтичането на период от 13 месеца може да бъде обективно определено и не зависи от обстоятелствата в конкретния случай. Освен това датата, на която започва да тече 13-месечният срок, не зависи от това дали платецът е знаел за неразрешената трансакция (което освен това може да е трудно да се установи)[25], а от датата на задължаване на сметката.

49. В решение CRCAM Съдът уточнява, че срокът от 13 месеца представлява „максимален срок“, в който трябва да се извърши уведомяването[26]. Ползвател, който не е уведомил своя доставчик на платежни услуги за неразрешена трансакция в посочения срок, не може да ангажира отговорността на този доставчик, включително въз основа на общия правен режим, и следователно не може да получи възстановяване на средствата по тази неразрешена трансакция[27]. Както твърди Veracash, срокът от 13 месеца представлява „краен срок“ *(„délai butoir“)*, в рамките на който трябва да се извърши уведомяването.

50. От гореизложеното следва, че задължението за „своевременно“ уведомяване е отделно от задължението за уведомяване в срок от 13 месеца. Липсата на „своевременно“ уведомление от страна на ползвателя на платежни услуги, че е установил неразрешена трансакция, не може просто да бъде „компенсирана“ от уведомление, извършено в срок от 13 месеца след датата на задължаване на сметката.

51. На второ място, контекстуалното тълкуване на член 58 от Директива 2007/64 потвърждава буквалното тълкуване на тази разпоредба.

52. В решение CRCAM Съдът приема, че член 58, към който отпраща член 60, параграф 1 от тази директива, възлага на ползвателя на платежни услуги общо задължение за уведомяване[28]. Както посочих по-горе[29], уведомяването заема централно място в контекста на режима на отговорност за неразрешени платежни трансакции. Да се приеме, че платецът може да изчака 13 месеца, преди да оспори трансакция, за която е узнал, отслабва ефективността на задължението за „своевременно“ уведомяване. В конкретната хипотеза на неразрешена трансакция, която е резултат от загуба, кражба или присвояване на платежен инструмент, закъснялото уведомяване за тази трансакция забавя предприемането на мерки от доставчика на платежни услуги в съответствие с член 57, параграф 1, буква г) от Директива 2007/64. Освен това закъснялото уведомяване за неразрешени трансакции, за които платецът е научил, забавя ангажирането на отговорността на доставчика на платежни услуги съгласно член 60 от тази директива. Следователно, както по същество изтъква Комисията, закъснялото уведомяване за неразрешени трансакции, за които платецът е научил, накърнява и целите на член 57, параграф 1, буква г) и член 60 от нея.

53. На трето място, телеологичното тълкуване на член 58 от Директива 2007/64 потвърждава буквалното и контекстуалното тълкуване на тази разпоредба. В конкретната хипотеза на загуби, свързани с неразрешена трансакция, произтичащи от загуба, кражба или присвояване на платежен инструмент, закъснялото уведомяване възпрепятства

[25] Вж. *Guimarães*, M. R., R. Steennot, op. cit., бележка под линия 17, стр. 48.

[26] Вж. в този смисъл решение CRCAM (т. 38 и 50).

[27] Решение CRCAM (т. 36).

[28] Пак там, точка 33.

[29] Вж. точка 32 от настоящото заключение.

доставчика на платежни услуги да предприеме незабавно мерки, и увеличава риска от неразрешени трансакции. По този начин неоснователното забавяне да се уведоми доставчикът на платежни услуги, накърнява превантивната цел на уведомяването [30].

54. Освен това, както по същество отбелязва Комисията, тълкуване, съгласно което платецът има право да получи коригиране, дори да не е извършил своевременно уведомяване, накърнява правната сигурност и уравновесяването на интересите между доставчика на платежни услуги и ползвателя на платежни услуги.

55. На четвърто място, генезисът на Директива 2007/64 подкрепя изводите, които следват от буквалното, контекстуалното и телеологичното тълкуване на член 58 от тази директива.

56. От *подготвителните работи* е видно, че първоначалното предложение на Комисията за директива [31] не определя срок, сравним с предвидения в член 58 от Директива 2007/64, който е въведен в хода на законодателния процес [32]. Въвеждането на единен срок от 13 месеца обаче не е имало за цел да замени задължението за своевременно уведомяване. Както Съдът подчертава в решение CRCAM, бързо се е разбрало, че е необходимо да се въведе такъв срок, за да се гарантира правната сигурност на ползвателя на тези услуги и на техния доставчик [33]. Определянето на максимален срок от 13 месеца гарантира, че след изтичането на този срок платежната трансакция става окончателна [34]. Целта да се гарантира, че дадена трансакция става окончателна, обаче не засяга отделното задължение на ползвателя за своевременно уведомяване.

57. От това следва, че ползвателят на платежни услуги трябва да спазва и двете условия, посочени в член 58 от Директива 2007/64. Това не засяга прилагането на член 61, параграф 2 от тази директива, уреждащ отговорността на платеца, когато загубите, свързани с неразрешена трансакция, произтичат по-специално от неуведомяване за загубата, кражбата или присвояването на платежния инструмент умишлено или поради груба небрежност, което е предмет на втория преюдициален въпрос.

58. С оглед на всичко изложено по-горе член 58 от Директива 2007/64 във връзка с членове 56, 60 и 61 от нея трябва да се тълкува в смисъл, че платецът по принцип се лишава от правото на възстановяване на сумата по неразрешена трансакция, ако не е уведомил своевременно доставчика на платежни услуги за тази трансакция, въпреки че го е направил в срок от 13 месеца от датата на задължаване на сметката. Това не засяга прилагането на член 61, параграф 2 от тази директива.

[30] Вж. точки 34 и 36 от настоящото заключение.

[31] „Осъществяване на програмата на Общността от Лисабон: Предложение за директива на Европейския парламент и на Съвета относно платежните услуги във вътрешния пазар и за изменение на директиви 97/7/ЕО, 2000/12/ЕО и 2002/65/ЕО“ [неофициален превод] (COM(2005) 603 окончателен).

[32] Вж. заключението на генерален адвокат Saugmandsgaard Øe по дело CRCAM (C-337/20, EU:C:2021:564, т. 44—46).

[33] Решение CRCAM (т. 48).

[34] Пак там, точка 49.

Б. По втория въпрос

59. Макар във втория си въпрос запитващата юрисдикция да не споменава конкретна разпоредба от Директива 2007/64, все пак от акта за преюдициално запитване е видно, че тя иска тълкуване на член 61, параграф 2 от тази директива във връзка с член 56, параграф 1, буква б) от нея. Освен това вторият въпрос се поставя само ако отговорът на първия въпрос е утвърдителен.

60. Така с втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 61, параграф 2 от Директива 2007/64 във връзка с член 56, параграф 1, буква б) от тази директива трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на загуби, свързани с неразрешена трансакция, произтичащи от загуба, кражба, незаконно присвояване или неразрешена употреба на платежния инструмент, платецът се лишава от правото на възстановяване на средствата само ако не е уведомил доставчика на платежни услуги умишлено или поради груба небрежност.

61. Член 61 от Директива 2007/64 установява специални разпоредби относно режима на отговорност за загуби, свързани с неразрешени трансакции, произтичащи от използването на изгубени, откраднати или незаконно присвоени платежни инструменти [35]. По-специално от член 61, параграф 2 от тази директива във връзка с член 56, параграф 1, буква б) от нея следва, че платецът носи отговорност за всички загуби, свързани с неразрешени трансакции, ако ги е причинил по-специално с неизпълнението на задължението да уведоми доставчика на платежни услуги за загубата, кражбата, присвояването или неразрешената употреба на платежния инструмент умишлено или поради груба небрежност.

62. Член 61, параграф 2 не се позовава изрично на задължението за уведомяване по член 58. Въпреки това, както посочих по-горе [36], в зависимост от случая и от хода на събитията, когато неразрешената трансакция произтича от загуба, кражба или присвояване на платежен инструмент, уведомяването за неразрешена трансакция по член 58 включва уведомяването по член 56, параграф 1, буква б). В такива случаи, за да се гарантира съгласувано тълкуване на член 61, параграф 2, член 56, параграф 1, буква б) и член 58, уведомяването по член 58 трябва да отговаря на условията, посочени в член 61, параграф 2.

63. Така платецът се лишава от правото на възстановяване, ако „умишлено или поради груба небрежност“ не е уведомил за неразрешената трансакция, извършена след загуба, кражба или незаконно присвояване на платежния инструмент.

64. От съображение 33 от Директива 2007/64 е видно, че с цел да се прецени проявата на небрежност, следва да бъдат взети предвид всички обстоятелства. Съгласно това съображение доказателствата и степента на предполагаемата небрежност следва да се оценяват в съответствие с националното законодателство.

65. Ако понятието „небрежност“ предполага неумишлено действие или бездействие, с което отговорното лице нарушава задължението си за полагане на грижа, понятието „груба небрежност“ може да се отнася единствено до *тежко* нарушение на подобно задължение за полагане на грижа [37]. Директива 2015/2366, макар да не е приложима в главното

[35] Вж. точка 31 от настоящото заключение.

[36] Точка 37 от настоящото заключение.

[37] Вж. в този смисъл решение от 3 юни 2008 г., Intertanko и др. (C-308/06, EU:C:2008:312, т. 75 и 76).

производство, потвърждава това тълкуване на понятието „груба небрежност“. В съображение 72 от нея се посочва, че „груба небрежност“ следва да означава повече от обикновена небрежност, т.е. да има елементи на поведение, характеризиращо се със значителна степен на нехайство“

66. Във всеки случай, от член 59, параграф 2 от Директива 2007/64 следва, че само използването на платежния инструмент само по себе си не е достатъчно доказателство, че платецът е действал чрез измама или не е изпълнил умишлено или поради груба небрежност едно или повече от задълженията си по член 56 от нея.

67. Следователно за целите на член 61, параграф 2 от Директива 2007/64 само по себе си нарушение на задължението за полагане на грижа, или „обикновена небрежност“, както се изразява Комисията, не е достатъчно, за да се изключи правото на платеца на възстановяване [38]. Ето защо, както правилно отбелязва запитващата юрисдикция, член 61, параграф 2 не „санкционира“ всички закъснели уведомявания, независимо от обстоятелствата и поведението на платеца. Само закъсняло уведомяване, което се дължи на умишлени действия или груба небрежност от страна на платеца, води до загуба на правото на възстановяване.

68. С оглед на гореизложеното член 61, параграф 2 от Директива 2007/64 във връзка с член 56, параграф 1, буква б) от тази директива трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на загуби, свързани с неразрешена трансакция, произтичащи от загуба, кражба, присвояване или неразрешена употреба на платежния инструмент, платецът се лишава от правото на възстановяване на средствата само ако не е уведомил доставчика на платежни услуги умишлено или поради груба небрежност.

B. По третия въпрос

69. Макар в третия си въпрос запитващата юрисдикция да не споменава конкретна разпоредба от Директива 2007/64, все пак от акта за преюдициално запитване е видно, че иска тълкуване на член 61, параграф 2 от тази директива, и по-специално на обхвата на неразрешените трансакции, за които платецът понася риска. Освен това третият въпрос се поставя, ако отговорът на първия въпрос е утвърдителен.

70. Така с третия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 61, параграф 2 от Директива 2007/64 трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на загуби, свързани с неразрешени трансакции, за които платецът умишлено или поради груба небрежност не е уведомил своевременно, този платец се лишава от правото на възстановяване на средствата по всички неразрешени трансакции или пък се лишава от това право само по тези трансакции, които са могли да бъдат предотвратени, ако уведомяването е било своевременно.

71. В това отношение, съгласно цитираната по-горе постоянна съдебна практика [39], с оглед на тълкуването на разпоредба от правото на Съюза следва да се вземат предвид не само нейният текст, но и контекстът, в който тя се вписва, и целите на правната уредба, от която тя е част.

[38] Вж. *Guimarães*, M. R., R. Steennot, op. cit., бележка под линия 17, стр. 50, с примери от националната съдебна практика.

[39] Точка 40 от настоящото заключение.

72. Първо, що се отнася до текста на член 61, параграф 2 от Директива 2007/64, тази разпоредба предвижда, че платецът понася „всички загуби, свързани с неразрешени платежни трансакции“, ако ги е причинил по-специално с неизпълнението на задължението си за уведомяване умишлено или поради груба небрежност. От една страна, изразите *„всички загуби“* и *„неразрешени платежни трансакции“*, изглежда, сочат, че обхватът на трансакциите, по отношение на които платецът не изпълнява задълженията си, трябва да се тълкува разширително. Не се прави разграничение между трансакции, които са могли да бъдат избегнати, и такива, които не са могли да бъдат избегнати, ако уведомяването е било своевременно.

73. От друга страна, изразът „загуби, [които] е причинил“ установява причинно-следствена връзка между загубите и поведението на платеца, който ги е „причинил“, по-специално като не е извършил уведомяване. Изискването за тази причинно-следствена връзка би могло да се тълкува, както по същество твърди Комисията, като указание, че разпоредбата обхваща само загубите от трансакции, които са могли да бъдат предотвратени чрез своевременно уведомяване.

74. Според мен обаче контекстът и целта на член 61, параграф 2 от Директива 2007/64 по-скоро сочат, че платецът понася всички загуби по всички неразрешени трансакции, ако не е уведомил за тях умишлено или поради груба небрежност.

75. На второ място, що се отнася до контекста, в който се вписва тази разпоредба, следва най-напред да се припомни, че неограничената отговорност на платеца се обуславя от измамно действие, от умишлено неизпълнение или от неизпълнение поради груба небрежност на едно или повече от задълженията му по член 56 от Директива 2007/64. От тази разпоредба следва, че подобно поведение трябва да има последици за платеца, а именно лишаване от правото на възстановяване на средствата.

76. На следващо място, както вече посочих[40], уведомяването заема централно място в режима на отговорност за неразрешените трансакции. По-специално, когато оспорената трансакция произтича от непозволена употреба на платежен инструмент, уведомяването има превантивна функция, която позволява на доставчика на платежни услуги да блокира платежния инструмент и да намали риска от неразрешени платежни трансакции. Правилата относно отговорността за такива неразрешени трансакции се основават на презумпцията, че последните с*а могли да бъдат избегнати* чрез своевременно уведомяване. Би било в противоречие с логиката на режима на отговорност, ако за целите на правото на възстановяване се направи разграничение между две категории сделки — тези, които са могли да бъдат избегнати, и тези, които не са могли да бъдат избегнати.

77. На трето място, целта на член 61, параграф 2 от Директива 2007/64 и разпоредбите, в които той се вписва, подкрепят този извод. Правилата относно отговорността за неразрешени трансакции, произтичащи от загуба, кражба или неразрешено използване на платежния инструмент, имат за цел да уравновесят интересите на платеца и на доставчика на платежни услуги. Ограничаването на обхвата на отговорността, така че да включва само част от неразрешените трансакции, би било в противоречие с уравновесяването на интересите на страните по договора. Това би застрашило и целта за насърчаване на платеца да уведомява своевременно доставчика на платежни услуги.

[40] Точки 32 и 52 от настоящото заключение.

78. С оглед на гореизложеното считам, че член 61, параграф 2 от Директива 2007/64 трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на загуби, свързани с неразрешени трансакции, за които платецът умишлено или поради груба небрежност не е уведомил своевременно, платецът се лишава от правото на възстановяване на средствата по всички неразрешени трансакции, а не само по тези, които са могли да бъдат предотвратени, ако уведомяването е било своевременно.

Заключение

79. С оглед на всички гореизложени съображения предлагам на Съда да отговори на поставените от Cour de cassation (Касационен съд, Франция) преюдициални въпроси по следния начин:

„1) Член 58 от Директива 2007/64/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 ноември 2007 година относно платежните услуги във вътрешния пазар, за изменение на директиви 97/7/ЕО, 2002/65/ЕО, 2005/60/ЕО и 2006/48/ЕО и за отмяна на Директива 97/5/ЕО, разглеждан във връзка с членове 56, 60 и 61 от същата директива,

трябва да се тълкува в смисъл, че платецът по принцип се лишава от правото на възстановяване на сумата по неразрешена трансакция, ако не е уведомил своевременно доставчика на платежни услуги за тази трансакция, въпреки че го е направил в срок от 13 месеца от датата на задължаване на сметката. Това не засяга прилагането на член 61, параграф 2 от Директива 2007/64.

2) Член 61, параграф 2 от Директива 2007/64 във връзка с член 56, параграф 1, буква б) от тази директива

трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на загуби, свързани с неразрешена трансакция, произтичащи от загуба, кражба, присвояване или неразрешена употреба на платежния инструмент, платецът се лишава от правото на възстановяване на средствата само ако не е уведомил доставчика на платежни услуги умишлено или поради груба небрежност.

3) Член 61, параграф 2 от Директива 2007/64

трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на загуби, свързани с неразрешени трансакции, за които платецът умишлено или поради груба небрежност не е уведомил своевременно, платецът се лишава от правото на възстановяване на средствата по всички неразрешени трансакции, а не само по тези, които са могли да бъдат предотвратени, ако уведомяването е било своевременно“.